

Poortwachter met klappertjespistool is vaak doelwit van fraudeur

Sinds je zonder screening vooraf een flex-bv kunt oprichten, hoeven faillissementsfraudeurs minder vaak bv's op te kopen. De Belastingdienst ziet en onderzoekt duizenden akten met aanwijzingen voor mogelijke fraude. Daarom vindt het OM dat het fraudebewustzijn van de notaris moet groeien en KNB-voorzitter Jef Oomen dat een notaris een 'niet-pluisgevoel' moet hebben.

TEKST Lex van Almelo | BEELD Roel Ottow

Eind januari organiseerde de Nederlandse Vereniging van Banken een congres over faillissementsfraude. Professor Tineke Hilverda, expert op dit gebied, schreef eerder dat 'talloze notarissen' betrokken zijn bij faillissementsfraude. Zij voegde eraan toe dat je je kunt afvragen of je dat onder bepaalde omstandigheden niet kunt zien als medeplegen of medeplichtigheid. Jef Oomen, voorzitter van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB), las dit met gefronste wenkbrauwen en vroeg of Hilverda dat 'talloze' kon staven. De expert wees op de anonieme dossiers van de Belastingdienst en het Openbaar Ministerie (OM) die zij had ingezien. Oomen ging daarop om de tafel zitten met officier van justitie Max Haan en landelijk fraude-expert Joost Marée van de Belastingdienst.

VEELPLEGERS

Voor *Notariaat Magazine* deden wij het gesprek dunnetjes over, met Haan, Marée én Mari van Noort, tactisch adviseur fraudepreventie bij de Belastingdienst. Dan blijkt dat de cijfers er niet om liegen. De Belastingdienst volgt zo'n veertig veelplegers van fraude op de voet met big data-analyses. Die veelplegers schakelen herhaaldelijk notarissen in als zij rechtspersonen willen kopen, verkopen of oprichten. Van een bonafide ondernemer met veel schulden kopen zij de vennootschap op voor een laag bedrag, om die vervolgens te gebruiken als 'plof-bv'. Sinds de invoering van de flex-bv en de afschaffing van de preventieve

'De notaris moet zich afvragen wat de economische betekenis van de transactie is'

screening ziet de Belastingdienst dat fraudeurs meer bv's oprichten.

De fiscus stuit jaarlijks op duizenden akten met één of meer fraude-indicatoren, waarbij dus een verhoogd risico op fraude bestaat. Joost Marée: 'Maar dat betekent nog niet dat er sprake is van fraude of misbruik van een rechtspersoon. Het gaat daarbij om een klein percentage notarissen die relatief veel akten passeren. Het zijn niet altijd eenpitters, maar meestal wel kleinere kantoren.'

Max Haan: 'Het overgrote deel van het notariaat doet het gewoon goed.'

Het kleine groepje notarissen laat zich al dan niet argeloos gebruiken door fraudeurs die bv's en stichtingen inzetten om de Belastingdienst en crediteuren te benadelen. En als de ene notaris (voortaan) zijn diensten weigert en een van de fraudeurs een nieuwe notaris ontdekt die de akten wél passeert, gaan de veelplegers daarheen.

Het Bureau Financieel Toezicht (BFT), dat faillissementsfraude tot handhavingsthema heeft verheven, laat desgevraagd weten dat 'het honderden signalen per jaar' krijgt, waaronder ook 'enkele signalen van de Belastingdienst'. Het BFT wil daarmee vooral een beeld krijgen van gedragspatronen en grijpt alleen in ernstige gevallen naar het laatste redmiddel:

een tuchtklacht tegen een notaris. Dat aantal steeg overigens van zeven in 2014 tot zeventien in 2015. Er liggen momenteel acht dossiers bij het BFT.

GLAZEN BOL

Het gaat bij de risicoaantallen niet om bewezen fraude, onderstreept KNB-voorzitter Jef Oomen. 'Je hebt verwijtbare notarissen die bewust meewerken en verwijtbare notarissen die onbewust of naïef meewerken. De notaris moet een niet-pluisgevoel hebben.' Het OM en de Belastingdienst willen de gevoeligheid van de notaris voor niet-pluis-signalen vergroten door beter inzicht te geven in hoe fraudeurs te werk gaan. Max Haan: 'Wij willen het fraudebewustzijn van de notaris bevorderen, zodat hij zijn wettelijke poortwachtersfunctie beter uitoefent bij het oprichten van rechtspersonen en overdragen van aandelen. Het fraudebewustzijn moet groeien, want hoe beter notarissen snappen hoe fraude werkt, des te alerter kunnen zij zijn op signalen die zij kunnen waarnemen. Ik zeg er wel bij dat het achteraf gemakkelijker oordelen is dan op het moment zelf. De notaris heeft geen glazen bol waarin hij kan zien of er na de transactie gefraudeerd zal worden.'

FRAUDERISICO

Om fraude met rechtspersonen zo vroeg mogelijk te ontdekken en het aantal aandelen-transacties van fraudevehikels terug te dringen, moet een notaris weten bij welke indicatoren er een verhoogde kans op fraude bestaat en hoe de fraude in z'n werk gaat, zegt Mari van Noort. Het komt bijvoorbeeld nogal eens voor dat een pand of een bv voor een symbolisch bedrag wordt verkocht, waarbij de lasten even hoog of hoger zijn dan de baten. Vaak betaalt de bonafide ondernemer in zwaar weer onder de tafel ook nog een bedrag om van zijn schulden-bv af te komen. Max Haan:

'In veel van dit soort gevallen is geen goede relatie te leggen tussen de verkoopprijs en de waarde van de onderneming volgens de balans die gedeponerd is bij het handelsregister. Dit zou de notaris moeten nopen tot nader onderzoek naar de economische betekenis van de deal.'

Ook het ontbreken van recente jaarstukken zet de deur open naar fraude. Mari van Noort: 'Bij de aandelenoverdracht in 2015 staat in de akte bijvoorbeeld dat de laatste jaarstukken in 2011 zijn gedeponerd. Dat is opmerkelijk bij een actieve vennootschap. De fraudeur deponereert ná de transactie valse cijfers bij de Kamer van Koophandel, zodat de crediteuren een rooskleurig beeld krijgen. Vervolgens bestelt hij allerlei duur gereedschap, hoogwerkers en machines. De leveranciers kijken in het handelsregister naar de jaarcijfers en denken dat de nieuwe klant kredietwaardig is. Maar het bedrijf betaalt vervolgens nooit voor de geleverde waar en gaat failliet.'

Max Haan: 'De betrokken notaris kan deze gang van zaken niet voorzien en niet voorkomen. Maar hij kan wel signaleren dat sprake is van een frauderisico. Hij zou dus héél goed moeten

doorvragen waarom recente jaarstukken ontbreken. Als een plausibele verklaring uitblijft, zal hij misschien zijn dienst moeten weigeren.'

TOTAALBEELD

De notaris zou een totaalbeeld van de onderneming moeten hebben, voordat hij of zij de akte passeert. Maar dat schiet er nog weleens bij in als de klerk of een kandidaat de akte opstelt aan de hand van een checklist. Dan zal het formeel allemaal wel kloppen, maar blijft onduidelijk wat er materieel gebeurt. Zo is het formeel juist als een medewerker van het notariskantoor optreedt namens de verkoper als die daarvoor een volmacht heeft gegeven. Maar als het dan ook nog gaat om risicovolle transacties moet je je als notaris afvragen hoe je daarmee omgaat, vindt Joost Marée. Zeker als het gaat om een doorlopende volmacht en veel vennootschappen en als de persoon achter die vennootschappen buiten beeld blijft. 'Je moet als notaris weten wie de uiteindelijke belanghebbende is en je altijd afvragen of een bepaalde structuur wel logisch is. Zo moet er voor een structuur met tientallen

rechtspersonen in het mkb wel een heel goede verklaring zijn.'

In de akte staat nogal eens dat de verkoper verklaart dat hij heeft voldaan aan de fiscale verplichtingen, terwijl dit niet het geval is. Als notaris kun je die verklaring echter moeilijk checken, omdat de Belastingdienst er niets over mag zeggen. Joost Marée: 'De notaris heeft soms te weinig informatie om een goed oordeel te kunnen vellen. Maar hij moet zich wel afvragen wat de economische betekenis is van de transactie die hij voor zich heeft.' Als een transactie ongebruikelijk is, moet de notaris die melden bij FIU-Nederland. De indicatoren voor wat ongebruikelijk is, zijn te vinden bij FIU-Nederland en het BFT.

KLAPPERTJESPISTOOL

De notaris zou beter toegerust moeten worden om zijn poortwachtersfunctie waar te maken, vindt Jef Oomen. 'Wij kunnen in het handelsregister niet zoeken op personen, omdat dat wettelijk niet is toegestaan. De Dienst Justis kan dat wel, maar daar kunnen wij geen verzoek uitzetten. Wij zijn poortwachter met een klappertjespistool.' ■